

ชีวิตกับเป้าหมายและความสำเร็จ

บมสัมภาษณ์ คุณโสภณ สุภาพงษ์

สัมภาษณ์ ณ สวนโมกขพลาราม

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๗

คุณโสภณ: เวลาที่เราเข้ามาที่นี่ จะมีสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยเราไม่รู้ตัวเลย ก็คือ เรารู้สึกปลอดภัย คนรอบๆ เนี่ย เรารู้สึกได้เลยว่าเรากำลังอยู่ในสังคมปลอดภัย เค้าเหมือนญาติชนิดหนึ่งที่เรียกได้ว่า ญาติธรรม ในชีวิตเราถูก package ว่าญาติเนี่ยจะต้องเกี่ยวเนื่องกับพ่อแม่พี่น้อง ในชีวิตจริงๆ แล้วไม่ใช่ คือมนุษย์ทุกคนเป็นญาติ ความทุกข์เกิดจากสิ่งที่เกิดขึ้นตามความจริง พอมีอะไรเกิดขึ้น เราก็ไปโทษมันว่าทำให้เราทุกข์ ที่จริงไม่ใช่ ความทุกข์เกิดจากสิ่งที่เราคาด ถ้าเมื่อไหร่เราคาดผิดจากความจริง เราอาจจะสุข อาจจะทุกข์ แสดงว่าเราไม่เข้าใจความจริง มันมีบางอย่างที่คลุมจิตใจเราจนทำให้เราไม่เห็นความจริง ถ้าเราจิตใจสะอาดเราจะมองความจริงได้ชัด แล้วสิ่งที่ทำให้เรามัวไปหมด มันก็คือ ความอยากได้ อยากใหญ่ ใจแคบ อยากมี อยากให้เค้ารัก มันเกินความจริงของสิ่งที่มันเป็น เรามองไม่เห็นมัน การมีใจสะอาดก่อน เป็นสิ่งที่สำคัญมากเลย เราถึงจะมองเห็นความจริง แล้วชีวิตมันก็จะสุขน้อย ทุกข์น้อย การไม่เห็นความจริงทำให้เราเดี๋ยวก็สุขเดี๋ยวก็ทุกข์ โอ้โหแล้วมันจะแรง เพราะเรามองอย่างที่ยอยาก ไม่ได้มองความจริง เพราะฉะนั้นความทุกข์ไม่ได้เกิดจากสิ่งที่มันเกิดขึ้นจริง มันเกิดจากสิ่งที่เราคาด เราโง่เอง คาดไม่ตรงกับเรื่องจริง บางทีในเรื่องเดียวกัน อีกคนสุขอีกคนทุกข์ แสดงว่ามันมาจากที่คาด ลองสังเกตตรงนี้ดูแล้วเราจะมองทุกอย่างได้แจ่มใส เราเองต่างหากที่ผิดที่ ผิดความคิด สวนโมกข์นี่จะให้เรื่องความจริงได้เยอะ หากมองได้ตามความจริง ก็จะพ้นทุกข์

วิจักขณ์: ผมมีคำถามเรื่องหนึ่งที่ยากจะถามคุณโสภณครับ เพื่อนผมหลายคนมีความเชื่อในการที่จะแสวงหาความสำเร็จในชีวิต และหลายคนที่มีมองธุรกิจเป็นคำตอบ คุณโสภณทำงานด้านธุรกิจ เป็นประธานบริษัทมากมายกว่ายี่สิบแห่ง อยากถามว่าคุณโสภณมีวิธีการทำธุรกิจอย่างไร ใช้ชีวิตอย่างไรให้สามารถทำธุรกิจได้โดยไม่ต้องรู้สึกว่ายุ่งหรือเป็นทุกข์

คุณโสภณ: ผมเคยไปเมืองนอกอยู่สองเดือน กลับมาแล้วพบว่าบริษัทเค้ามีกำไรมากขึ้น ก็เลยรู้เลยว่าไม่ต้องมีเราก็คูณได้ ที่จริงแล้วเราไปยึดกับตัวเรามากไป ทั้งไว้ให้คนอื่นเค้าบ้าง ผมสังเกตคุณะครับ มนุษย์จะมีวิถีคิดกับการใช้ชีวิตอยู่สามระดับ ที่เรากู้นเคย เราจะใช้ชีวิตกับระดับที่ต่ำสุด คิดว่าอำนาจและเงินเท่านั้นที่ถูกต้อง เราจะทำอะไรเพราะมันเป็นอำนาจชั้น ตำแหน่งชั้น หรือทำอะไรเพราะมันได้เงิน ได้กำไร เราก็จะคิดว่าจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไรเพียงเพราะอำนาจกับเงิน แต่ชีวิตมนุษย์ก็มีอีกระดับหนึ่งที่ดียิ่งขึ้นไปหน่อย ก็ใช้กับระดับของ...ผมเรียกว่า Conventional Truth คือ ระดับของการใช้เหตุใช้ผล ใช้วิชา ใช้กฎหมาย เพื่อให้เราอยู่ด้วยกันโดยใช้กติกา แต่ต้องสังเกตดูว่าเรื่องเหตุผลและวิชา มักจะมาจากว่าคนมีอำนาจเขียนขึ้นมา บางทีมันก็มาใช้ไม่ได้ เวลาที่อาจารย์หมอประเวศไปอวยพรคู่บ่าวสาวในงานแต่งงาน อาจารย์ก็จะบอกว่า ขอให้มีความสุข ขอให้คู่บ่าวสาวประสบความสำเร็จ ถ้ามีปัญหาหันมาใช้เหตุใช้ผล ขอให้ใช้ความรักและหน้าที่ นี่เป็นระดับที่สามของมนุษย์ คือ ทำตามศีลธรรมและความเป็นมนุษย์ ว่าเรามีหน้าที่ เพราะเหตุผลบางทีมันถูกอ้างอิงขึ้นมาเพื่อเอาชนะ มันเป็นอาวุธที่ซ่อนเร้นมากกว่าอาวุธตามปกติด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้นแม่เนี่ยก็จะทำอะไรตามหน้าที่ ผมเคยถามรัฐมนตรีรัฐบาลที่แล้วว่า ถ้าท่านคิดว่าอำนาจและเงินเท่านั้นที่ถูกต้องเนี่ย แล้วเราจะเอาแม่ไปไว้ที่ไหน แม่ไม่ได้ทำอะไรโดยใช้อำนาจ ไม่ได้ทำเพราะว่าได้กำไร และบางครั้งแม่อีกไม่มีเหตุไม่มีผล แต่เรารักแม่ ผมก็รักแม่เพราะแม่มีความสุขร่วมทุกข์ แม่ทำตามหน้าที่เสมอ ไม่ได้บอกว่ามันผิดมันถูก มันดีมันเลว

เพราะฉะนั้นมันมีความคิดอยู่สามระดับ แม่จะใช้ระดับบน เพราะฉะนั้นในชีวิตจริงๆ เราควรจะใช้ความคิดทางหลักศีลธรรมศาสนาเป็นตัวตั้ง แล้วเราก็กมาใช้กำหนดเหตุกำหนดผล กำหนดวิชาความรู้ ตัวบทกฎหมาย แล้วเราก็กทำธุรกิจหาเงินเลี้ยงชีพในระดับที่สามภายใต้กรอบนั้น ธุรกิจส่วนใหญ่ที่ทำในลักษณะนี้ก็จะเป็ธุรกิจแบบช่วยกัน เพราะวิถีคิดมันถูกควบคุมด้วยร่วมสุขร่วมทุกข์หลักศาสนาทางธรรมชาติ เพราะฉะนั้นที่ผมดูแลธุรกิจเยอะเลย แล้วบอกอย่างไม่อายเลยนะว่า เวลาผมจุกเข้า จะต้องตัดสินใจอะไรเดี่ยวนั้นเนี่ย ผมจะนึกว่าถ้าผมเป็นแม่ผมจะตัดสินใจตรงนี้ยังงัย คนอ่อนแอต้องได้ก่อนเสมอ แล้วไม่เคยผิด มันจะเป็นอะไรที่ระยะยาว เรานอนหลับ เค้านอนหลับ มันเป็ความสุขที่ระยะยาวมาก แล้วไม่เคยผิดครับ ถึงแพ้ก็แพ้ด้วยกันด้วยความสุขทั้งหมด ไม่เคยผิดครับความคิดแบบแม่เนี่ย ถ้าเรากลับมาดูในโลกจริงๆ ในศาสนาอิสลาม เค้าก็จะใช้หลักศาสนาเป็นตัวตั้ง แล้วก็มาใช้เป็นหลัก

กฎหมาย มาใช้ทำการค้าขาย ที่นี้ในความคิดของตะวันตกที่เป็นทุนนิยมเนี่ย มีหลักเศรษฐกิจหรือหลัก เศรษฐศาสตร์เดิมเนี่ยมันก็ดีนะ มันหมายถึง เป็นกระบวนการที่ทำให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่มัน ด้วยการที่ใช้ทุนนิยมเข้ามาเนี่ย มันไม่มีที่สิ้นสุด มันก็กลายเป็นว่าจุดจบมันก็คือ ความเป็นอยู่ของบาง คนดีขึ้นมาก แต่ส่วนใหญ่แย่งลง มันเป็นอีกรูปหนึ่งเลย เพราะมันไม่สิ้นสุด ไม่มีพอเหมาะ เพราะฉะนั้นมัน ก็เกิดปัญหาของทุนนิยมแล้วมันก็ไม่จบ ทรัพยากรก็ถูกใช้ไปเรื่อยๆ ขึ้นปล้น ขึ้นใช้ ข้างเดียว เพราะฉะนั้นมันไม่มีหลักสมดุล เป็นหลักที่สุดๆ ทุกอย่างมันเป็นที่สุดหมด เมื่อมันไม่สมดุลวันหนึ่งมันก็ แย่แบบนี้

แต่ถ้าเราเริ่มด้วยหลักศาสนาเนี่ย เราจะคิดในลักษณะที่ว่า เราอยู่ร่วมกันได้ทั้งหมด จันเวลาที่ผม ทำธุรกิจผมก็มองอย่างนั้นมากกว่า ผมก็มองว่าการที่เข้าไปอยู่ในบริษัท ทุกบริษัทเลยนะอันแรกเลยที่ผม ตั้งก็คือว่า หนึ่ง สภาพการทำงานที่มีความสุข อันที่สอง ขอมมีส่วนร่วมในความอยู่ดีกินดีของสังคมไทย ผมจะตั้งอยู่สองอัน ถ้าไรเป็นผลพลอยได้ ผลจากการมีความสุขแล้วเราก็อ่มีกำไร เราไม่ได้ตั้งกำไรแล้ว ฆ่ากันตายหมด ทุกข์หมด ที่จริงแล้วมันยังยืนกว่า การร่วมสุขร่วมทุกข์ ในเวลาที่เราทุกข์จริงๆ แล้วเรากั ยังมีความสุขที่ยังได้ร่วมทุกข์กับคนที่เรารัก เหมือนแม่เนี่ย อยากจะเจ็บ อยากจะทุกข์แทนลูก แม่ไม่มี เหตุผลอะไร แต่รู้อย่างเดียวว่าแม่จะอยู่ข้างลูก ความสุขของแม่คือขอให้ได้ทุกข์แทนลูกแม้ลูกมันจะเลว ยังไงก็เถอะ นั่นเป็นความสุขที่ยั่งยืน เพราะฉะนั้นเวลาทำงานผมจะใช้อย่างนั้น อยู่ข้างเดียวกัน ถ้าคิดเรา ผิดด้วยกัน แล้วเราจะเดินออกมาจากตรงนั้นพร้อมๆ กัน แบบนั้นผมคิดว่าผมมีความสุขว่า เพราะฉะนั้นความหมายทั้งหมดของการจัดการคือ เราจะเอาความสัมพันธ์ที่บ้าน มาใช้ในที่ทำงาน เรา จะไม่เอาความสัมพันธ์แบบที่ทำงานมาใช้ที่บ้าน ไม่จันบ้านพัง แต่คนไทยเรารู้แล้วไปปรับเอามาเฉๆ หลายคนก็เอาความคิดจากที่ทำงานมาใช้ที่บ้าน แล้วก็บ้านแตกบ้านพังเยอะแยะ ผู้หญิงหลายคนกลับ บ้านก็เป็นประธานไม่เลิก ผลก็คือบ้านแตก เพราะมันไม่ใช่ความสัมพันธ์ปกติของมนุษย์ ผมก็คิดว่ามัน ได้ประโยชน์แล้วมันง่ายด้วย ถ้าเราคุยกับใครเรื่องอย่างนี้ ผมคิดว่าทุกคนเข้าใจง่าย ทุกคนก็อยากแต่ก็ไม่ กล้า ไปที่ไหนผมจึงต้องบอกว่า ผมก็อยากจะทำให้ที่นี่เป็นบ้าน เมื่อเวลาอะไรเกิดขึ้น เราไม่ต้องถามว่า ใครเป็นคนทำ เราจะถามว่ามันเกิดขึ้นได้ยังไง แล้วมันจะแก้ไขรวมกันไปได้ยังไง คนเขาก็จะมีกำลังใจ หรือเราจะลงโทษใคร เราก็รู้ว่าเราทำไปเพราะหน้าที่ ไม่ได้ทำเพราะเราเกลียด เราอยากจะสะใจ แต่ เพราะเรามีหน้าที่ว่าเขาจะต้องไม่ไปกระทบคนอื่น เช่นเขาโกง เขาคอร์รัปชั่น ถ้าเราปล่อยไว้มันก็สูญเสีย หมด เราก็ต้องคุยกับเขาตรงๆว่าเขาต้องถูกลงโทษแล้วนะ เพราะมันเป็นหน้าที่นะ แล้วเขาก็จะพอใจ เพราะว่าวันรุ่งขึ้นเขาจะตื่นขึ้นมาพร้อมกับจะมองตาคนอื่นได้อย่างสนิทใจ ได้เกิดใหม่มีอิสรภาพ มีชีวิต ใหม่ ตามหน้าที่ของเค้าก็ถูกแล้วที่ต้องโดนลงโทษ แล้วเขาก็สบายใจ แทนที่จะหลบๆซ่อนๆ มองตาใคร ไม่สนิท พอเป็นเช่นนี้เขาก็ควรจะถูกลงโทษ ที่คนอื่นก็รู้ด้วย เราจึงเข้าใจว่าทำไมทางคริสต์เขาถึงต้องมีการ

แก้บาป กับใครสักคนนึง ถ้ามีแม่ก็พูดกับแม่ ถ้าไม่มีแม่ก็พูดกับพระ เพราะแม่เนี่ยถึงเราจะสารภาพว่าเรา ผิดยังไง แม่ก็จะเราอยู่ข้างเราเสมอ แล้วเราทำที่ทำงานเราอย่างนั้น ทุกคนก็จะเข้าใจหน้าที่ร่วมกัน ถ้าเรา แข็งแรงกว่าเราก็มียหน้าที่ต่อเค้าที่อ่อนแอกว่า

เพราะฉะนั้นอยากจะบอกว่า ไม่ใช่เราปฏิเสธธุรกิจ แต่ให้เราอยู่ในกรอบนั้น เรายังมีที่ให้ทำอีก เยอะ แต่ไม่ใช่เราไปบอกว่า ไปศึกษาแล้วพบว่าบ่อนเสรีดี พนันบอลดี แล้วก็มาตั้งกฎเกณฑ์กฎหมาย แล้วเราก็ไปละเมิดศีลธรรม นี่เป็นการคิดแบบอำนาจกับเงิน มันก็อ้างเหตุผลไปได้เพื่อบอกว่าสิ่งนั้นดี จริงๆแล้วเรารู้ เรารู้ทันที เพราะเรื่องอย่างนี้ ถ้ามองเราเราก็ไม่อยากให้ลูกเราทำ เพียงเพราะความอยากได้ เงิน ความมีอำนาจ มันทำให้เรามองไม่เห็น ถ้ามองอย่างเข้าใจ เราก็จะรู้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นแท้จริงเกิดมาจากอะไร พวกที่คิดแบบนี้เราก็ไม่โกรธเขา แต่เรารู้ว่าความจริงมันคืออะไร สิ่งที่เกิดมันมาจากอะไร ถ้าเราอยากจะเปลี่ยนเค้า เราต้องเติมปัจจัยอะไรให้เค้าได้กลับมาคิดได้ถูกต้อง การเห็นความจริงเนี่ยช่วย เยอะเลย

สัมภาษณ์และถอดบทสัมภาษณ์ โดย วิจักขณ์ พานิช

ประวัติคุณโสภณ สุภาพงษ์

รางวัลแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะ ๒๕๔๑

บุคคลดีเด่นแห่งชาติ ๒๕๓๕ (สาขาพัฒนาเศรษฐกิจ)

สมาชิกรัฐสภา กรุงเทพมหานคร

คุณโสภณ สุภาพงษ์ ได้ชื่อว่าเป็นนักบริหารมืออาชีพ เป็นที่รู้จักจากการเข้ารับตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท บางจากฯ จำกัด (มหาชน) จนพัวพันกิจการที่ติดลบหลายร้อยล้าน ให้ กลายเป็นธุรกิจชั้นแนวหน้าของเมืองไทย นอกจากจะเป็นกรรมการบริษัทมากมายหลายแห่ง คุณโสภณ ก็ยังได้ทำงานด้านเด็ก ผู้หญิง และการช่วยเหลือสังคมในระดับรากหญ้าอีกมากมาย

ทิ้งท้ายจากผู้สัมภาษณ์

คุณโสภณ สุภาพงษ์ ได้ชื่อว่าเป็นสุภาพบุรุษเดินดิน ที่ทำงานเพื่อสังคมไทยมาเป็นเวลานาน เป็นที่รู้จักจากการเข้าไปเป็นกรรมการผู้จัดการใหญ่ของบางจาก จนทำให้บางจากกลายเป็นรัฐวิสาหกิจ ที่มีกำไรสูงติดต่อกันนานหลายปี ผมนับถือคุณโสภณเป็นแรงบันดาลใจมานานตั้งแต่สมัยอยู่ใน

มหาวิทยาลัย เคยคิดที่จะเชิญมาพูดที่คณะในฐานะรุ่นพี่เก่าหลายครั้ง แต่โอกาสก็ไม่อำนวย จำได้ว่าตอนหาช่วงเลือกตั้งส.ว.ผมก็ช่วยหาเสียง ถีอสตีกเกอร์เบอร์ ๒๐๘ ไปแจกเพื่อนๆตามลานเกียร์ จนเพื่อนๆถามว่าเป็นญาติกับเขาหรืออย่างไร

ในหนังสือ “แรงจิตใจแห่งชีวิต” ผมประทับใจในความถ่อมตนของคุณโสภณที่แสดงออกมาจากเนื้อความตอนหนึ่ง ที่มีคนพูดถึงคุณโสภณในฐานะชาวยัยกลางคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างสูงคนหนึ่ง แต่สำหรับคุณโสภณ สิ่งที่คุณทั่วไปกล่าวว่าเป็นความสำเร็จในชีวิต คุณโสภณกลับกล่าวว่า ความสำเร็จนั้นหาใช้สิ่งสำคัญแต่อย่างใด สิ่งที่สำคัญคือกระบวนการหรือวิธีการบรรลุถึงความสำเร็จต่างหาก

จากการที่ได้มีโอกาสสัมภาษณ์คุณโสภณสั้นๆเพียงคำถามเดียวที่สวนโมกข์ ทำให้เห็นว่าการที่คนเราเพียงแค่อำนาจการนำศีลธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง อย่างที่คุณโสภณทำให้ดูอยู่ให้เห็นเป็นตัวอย่างนั้น จะทำให้เกิดความงดงามในชีวิตได้มากเพียงใด ชีวิตที่เปี่ยมด้วยความดีจะทำหน้าที่ของมันในทุกที่ที่คนๆนั้นก้าวออกไป ผลดอกออกผลให้ได้ออกงามในทุกหนทุกแห่ง และนั่นเองที่ผมมองว่าเป็นสิ่งที่จะทำให้สังคมจะดีขึ้นได้ อย่างสิ่งที่คุณโสภณได้มอบให้แก่ทุกคนที่ได้รู้จักท่านเสมอ...สิ่งนั้นคือ “แรงจิตใจแห่งชีวิต”..นั่นเอง...

ขอขอบคุณพี่ฝนและน้องผึ้ง (ภัทรา และกุลภา แดงน้อย) สำหรับการเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของบทสัมภาษณ์ครั้งนี้